
**Joanna Waszczuk, Helena Konowaluk-Nikitin,
Ewa Pawłowicz-Sosnowska**

Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II

ZASTOSOWANIE METODY TUTORINGU W PROCESIE KSZTAŁCENIA STUDENTÓW KIERUNKÓW PEDAGOGICZNYCH W CZASIE ZDALNEJ EDUKACJI

THE USE OF THE TUTORING METHOD IN REMOTE TEACHING
OF PEDAGOGICAL STUDENTS DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Funkcjonowanie systemów gospodarczych, politycznych, ekonomicznych jak i innych na całym świecie uległo koniecznej zmianie w związku z trwającą pandemią choroby COVID-19 i wiążącej się z nią realizacją zdalnej edukacji. W organizacji systemu edukacyjnego zaszły istotne przeobrażenia kreowane potrzebą ochrony zdrowia i życia dzieci, młodzieży oraz dorosłych, przy jednoczesnej konieczności zapewnienia ciągłości procesu edukacji. Uczelnie wyższe wdrażając realizację zdalnej edukacji musiały zmierzyć się z problemem jej efektywności. Jedną z najbardziej skutecznych metod mającą szerokie zastosowanie w procesie edukacji akademickiej jest tutoring. Tutoring odnosi się do koncepcji kształcenia liderów oraz zarządzania talentami. Jako znana metoda nauczania spersonalizowanego wskazuje na ścisły związek z klasyczną misją uniwersytetów oraz tradycją *artesliberales*. Opisywana metoda tutoringów znalazła szerokie zastosowanie m.in. w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych jak i w kształceniu akademickim. Artykuł opiera się na argumentacji na rzecz możliwości wykorzystania tutoringów w procesie kształcenia studentów kierunków pedagogicznych, w tym szczególnie w czasie zdalnej edukacji, wraz z propozycjami jej wdrożenia. Realizacja zdalnej edukacji w zakresie wykładów, ćwiczeń, z wykorzystaniem metody tutoringów wskazuje na przełożenie wiary w możliwości podopiecznego na jego faktyczne osiągnięcia edukacyjne.

Słowa kluczowe: tutoring, wdrożenie, zdalna edukacja, studenci

1. Wprowadzenie

Edukacja uniwersytecka poszukując metod kształcenia liderów i kreowania elit społecznych opierała się na tutoringach realizowanym w Oxford i Cambridge. O rozwoju tutoringów na powstałym w XII wieku Uniwersytecie Oxfordzkim i założonym wiek później Uniwersytecie w Cambridge zdecydowała specyficzna organizacja tych uczelni. W obu instytucjach (powszechnie określaną łączną nazwą Oxbridge)¹ wyłoniły się dwie kategorie ludzi – ci, którzy uczyli się np. greki, łaciny i uczestniczyli w wykładach, oraz ci, którzy korzystali z tutoringów (Pełczyński, 2007). Sam tutoring polegał na pracy tutora i podopiecznego, która zakładała organizowanie cotygodniowych sesji (tutoriali), na których tutor proponował wybór odpowiednich wykładów, lektur, a także zlecał wykonanie prac pisemnych. Narzędziami używanym podczas tutoriali były dyskusje, stawianie pytań oraz prezentacja i obrona treści esejów przygotowanych przez studenta (Hejwosz, 2010).

Analizując złożoność opisywanego pojęcia tutoring, należy odwołać się do łacińskich zwrotów: *tutor*, *tueri*, *tute*, *tutus* oraz *tutela*. Pod hasłem tutor kryje się *private teacher* – opiekun, wychowawca, guwerner. W samym brytyjskim systemie szkolnym tutorem określa się m.in. wychowawcę (*tutor of class*), asystenta nauczyciela (*teaching asistant*), ale także osobę, która uczy uczniów nie będąc profesjonalnym nauczycielem. Tutorem w łacinie określano protektora i opiekuna, ale także czynności takie jak: zapewniać, bronić, kryć, zachować coś, utrzymywać, opędzać się, zabezpieczyć się przed czymś (Kumaniecki, 1988). Słowo *tutor* w języku angielskim ma związek z pojęciem *tutee*, które oznacza ucznia, ale także *tutorial*, które to pojęcie tłumaczy się jako zajęcia, seminarium z nauczycielem akademickim (Linde-Usiekniewicz, 2008). Zatem w tym kontekście należy podkreślić, że wywodzące się z języka angielskiego pojęcie *tutoring* najogólniej będzie oznaczało prowadzenie przez tutora działalności, której celem jest pomoc w zdobyciu wiedzy i umiejętności jego podopiecznego. Przy czym nawiązana w ten sposób współpraca realizowana jest w sposób planowy i intencjonalny (Sarnat-Ciastko, 2015).

Tutoring może być definiowany na wiele sposobów, natomiast aspektem łączącym wszystkie definicje pozostaje indywidualna relacja tutorska, która rozwija się pomiędzy opiekunem (nauczycielem) a jego podopiecznym. Relacja ta służy podnoszeniu umiejętności i wiedzy (działalność formalna i celowa), ale również pozwala na rozwój kompetencji społecznych, będąc jednocześnie nośnikiem kultury (działalność nieformalna). Bardzo ważnym elementem tutoringów jest długi-terminowy, realny proces. Zakładamy, że proces ten obejmuje osiem lub więcej

¹ Pojęcie Oxbridge to używana powszechnie konotacja nazw dwóch uniwersytetów w Oxfordzie i Cambridge

spotkań, które powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w miesiącu. Proces tutoringingu obejmuje bardzo konkretne etapy: budowanie relacji tutorskiej, formułowanie celu współpracy, realizację założonego celu, ewaluację procesu.

Najczęściej wykorzystywane w pracy tutora narzędzia zdaniem Wujka (1970) to:

- wykraczające poza wykład wyjaśnianie problemów, w ramach czego tutor posiłkuje się odpowiednimi środkami wizualnymi oraz pomaga słuchaczom w przygotowaniu notatek,
- dyskusja, znana z uniwersyteckiego systemu tutorialnego, która uznawana była za główną metodę pracy, ponieważ uczyła reakcji polemicznych,
- analiza i interpretacja tekstu,
- wybór i przydzielanie literatury,
- prace pisemne (Wujek, 1970, s. 107-108).

Współczesne ujęcie tutoringingu, w warunkach polskiej rzeczywistości rozwija Piotr Czekierda. Autor twierdzi, że tutoring osadzony jest w kontekście edukacji spersonalizowanej i jest metodą polegającą na myśleniu o człowieku, nie tylko pod kątem jego zawodowych, czy edukacyjnych osiągnięć, ale spostrzegającą go jako wielowymiarową osobę, która posiada umysł, ducha, wolę, uczucia i ciało. Umysł odpowiada za możliwość poznawania i rozumienia, duchowość pozwala odnajdować głębszy sens ludzkiego działania i wyjść poza horyzont własnego „ja”, silna wola daje nadzieję na skuteczność podejmowanych wysiłków, ciało daje siłę i witalność potrzebne do realizowania działań (Czekierda, Fingas, Szala, 2018, s. 26). Te wszystkie elementy tworzą osobowość, charakter, który jest decydującym czynnikiem sukcesu rozumianego jako zdolność do realizacji znaczących celów. Jak zatem definiować tutoring w kontekście edukacji spersonalizowanej? Tutoring to metoda indywidualnej opieki nad podopiecznym, oparta na relacji mistrz-uczeń, która dzięki integralnemu spojrzeniu na rozwój człowieka stara się o pełny rozwój jego potencjału, intelektu (Czekierda, Fingas, Szala, 2018, s. 28).

W metodzie tutoringingu wyróżniamy dwa główne podejścia: tutoring rozwojowy oraz tutoring naukowy. Zastosowanie tutoringingu naukowego realizowanego na uczelniach wyższych, dotyczy podopiecznego, który deklaruje, że wie, co go interesuje oraz w jakim kierunku rozwoju naukowego chciałby podążać. Tutoring naukowy zawiera kilka elementów, a mianowicie: zgodność zainteresowań tutora i podopiecznego, cel tutoringingu (określany na początku relacji), równowagę pomiędzy dyscypliną i eksploracją oraz intelektualną przyjemność.

Jedną z pojawiających się trudności podczas realizacji metody tutoringingu jest tzw. efekt kangura, wskazujący zagrożenie skakaniem z tematu na temat przez studenta oraz braku ugruntowanej i systematycznej wiedzy jako rezultatu zachodzącego procesu. Zatem istotnym wyzwaniem, stojącym przed tutorem, wydaje się być

umiejętność doboru i selekcji tematów, obszarów wiedzy. Cykl ośmiu spotkań proponowany przez tutora, oznacza z reguły konieczność wybrania ośmiu węzłowych zagadnień. Tutor powinien zwrócić uwagę na to, aby absolwent tutoringu był biegły w dyskusji i analizie dokumentów oraz aby miał równocześnie solidne zasoby wiedzy encyklopedycznej (Czekierda, Fingas, Szala, 2018).

2. Tutoring w polskim systemie szkolnictwa wyższego

Warto jednak zauważyć, że powyższe rozważania odnosiły się głównie do tutoringu obecnego w edukacji krajów anglojęzycznych, w których metoda ta ma najdłuższe tradycje. Rozwój założeń tutoringu na polskich uczelniach rozpoczął się wraz z rokiem 1989. Przemiany tego okresu umożliwiły poszukiwanie nowatorskich rozwiązań dydaktyczno-edukacyjnych. Wyrazem zachodzących procesów jest określenie pojęcia *tutor*, którym był po roku 1990 opiekun studenta studiującego według specjalnego programu (Markowski, Pawelec, 2007). Pierwsza adaptacja wzorców tutoringu z Uniwersytetu Oksford i Uniwersytetu Cambridge miała miejsce w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Studenci otrzymali możliwość wyboru grupy oraz prowadzącego zajęcia, który stawał się tym samym ich indywidualnym opiekunem, pełniąc funkcję przewodnika, facylitatora i tutora (Cichosz, 2000, s. 232).

Obok opisanej wyżej propozycji, od 1992 roku tutorzy pojawili się w Instytucie Filologii Klasycznej w Poznaniu. Celem realizowanych raz w tygodniu tutoriali okazało się „doskonalenie warsztatu filologa oraz umiejętności formułowania obszernej wypowiedzi pisemnej, jak i ćwiczenia umiejętności dyskusowania (Wesołowska, 2000, s. 113). Również powstałe w 1993 roku na Uniwersytecie Warszawskim pierwsze w Polsce Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanistyczne (MISH) podjęło się realizacji założeń tutoringu. Uruchomiono je z myślą o osobach dociekliwych i refleksyjnych, a zarazem gotowych brać na siebie współodpowiedzialność za kształt i rytm swojej nauki. Taka forma studiowania, odchodząca od szkolnych schematów, wymaga od studentów dużej samodyscypliny (Kolegium MISH). Obecnie studia uwzględniające założenia tutoringu prowadzone są m.in. na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, Uniwersytecie Śląskim, Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytecie im. Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie, czy Uniwersytecie Gdańskim. Warto zauważyć, że spośród inicjatyw nawiązujących do systemu tutorialnego, które realizowane są na polskich uczelniach, własną propozycję pod nazwą system tutorski skierował do studentów Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie.

Inną instytucją działającą w zbliżonych obszarach jest Collegium Invisibile – organizacja naukowa założona w 1995 roku, skupiająca wyróżniających się polskich studentów oraz naukowców, współpracujących ze sobą na zasadzie mistrz-uczeń. Collegium realizuje programy, np. Tutorial Naukowy oraz Pierwszy Tutor, który opiera się na indywidualnej pracy badawczej uzdolnionych uczniów szkół średnich pod opieką studentów Collegium. Biorą w nim udział stypendyści Krajowego Funduszu na rzecz Dzieci. Swoją rolę w promowaniu systemu tutorialnego w wielu uczelniach w kraju mają też instytucje zewnętrzne. Mowa tutaj o Towarzystwie Edukacji Otwartej Kolegium Tutorów, czy znanym w Polsce Collegium Wratislaviense (Szkoła Tutorów Collegium Wratislaviense). W Akademii Białskiej Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II, Uczelni, która posiada dwudziestoletnią tradycję i prowadzi kształcenie na kilkunastu kierunkach studiów pierwszego i drugiego stopnia, w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym i oferuje kształcenie na studiach podyplomowych, nie jest wdrożona metoda tutoring. Brak systemowych rozwiązań i propozycji realizacji zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem opisywanej metody sprawia, że warto zastanowić się nad jej zaadoptowaniem do programu studiów wszystkich kierunków realizowanych na Uczelni, ze szczególnym zwróceniem uwagi na kierunki pedagogiczne, tj. Pedagogikę oraz Pedagogikę przedszkolną i wczesnoszkolną.

3. Projekt wdrożenia metody tutoring w Akademii Białskiej Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II na Wydziale Nauk Społecznych i Humanistycznych, Zakładzie Pedagogiki, kierunkach studiów Pedagogika oraz Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna

Projekt wdrożenia nowej metody tutoring w Akademii Białskiej Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II dotyczy utworzenia na kierunku studiów Pedagogika (PD) oraz Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna (PPW) przedmiotu z tutoringiem (*Wprowadzenie do tutoring*), realizowanego w formie wykładów i ćwiczeń. Nowe zajęcia znajdą się w programie studiów kierunku Pedagogika oraz Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna i będą prowadzone w ciągu jednego roku akademickiego. Tutoring jako proces wymaga regularnej i długofalowej współpracy pomiędzy tutorem, a tutee (uczniem, studentem), opartej na 15 tutorialach w semestrze i spotkaniach dwa razy na tydzień, po 45 minut. Zajęcia zatem potrwać łącznie 30 godzin. Obejmą 15 godzin wykładów oraz 15 godzin ćwiczeń. Zakończą się zaliczeniem z oceną, student uzyska 2 punkty ECTS.

Kolejny pomysł wdrożeniowy odnosi się do zastosowania metody tutoring w trakcie realizacji zajęć w formie stacjonarnej jak i zdalnej w oparciu o wybrane przedmioty:

- I r. PD oraz PPW, przedmiot *Wprowadzenie do pedagogiki*, tytuł przykładowego eseju: *Czy współczesnym dzieciom potrzebny jest Paidagogos?*
- II r. PD, przedmiot *Projektowanie uniwersalne umiejętności społecznych w różnych sytuacjach społecznych*, tytuł przykładowego eseju: *Czy napotymane bariery w funkcjonowaniu osoby z niepełnosprawnością muszą być wykluczające?*
- III r. PD, przedmiot *Metodyka resocjalizacji*, tytuł przykładowego eseju: *Czy metody oparte na izolacji więziennej, są skuteczną formą resocjalizacji?*
- II r. PPW, przedmiot *Dydaktyka*, tytuł przykładowego eseju: *Czy tutoring - nowoczesna metoda dydaktyczna, prowadzi do elitaryzmu?*
- III r. PPW, przedmiot *Profilaktyka, diagnoza i terapia trudności szkolnych*, tytuł przykładowego eseju: *Dom rodzinny dziecka jako miejsce profilaktyki pierwszorzędowej;*
- IV r. PPW, przedmiot *Edukacja czytelnicza i literacka*, tytuł przykładowego eseju: *Szukam przyjacielaw literaturze;*
- V r. PPW, przedmiot *Kultura przedszkola i szkoły*, tytuł przykładowego eseju: *Wielokulturowość – czy polska szkoła jest na nią gotowa?*

Student w ramach wykładów z proponowanych przedmiotów dokonuje analizy literatury, a na ćwiczenia przygotowuje esej zawierający własne stanowisko, odnoszące się do tematyki wykładów. Nauczyciel stwarza możliwość sięgnięcia do interesujących tematów, bliskich lub zupełnie odległych dla studenta. Wybór powinien być podyktowany pasją studenta. Ciekawie przygotowany temat stanowi bazę pod intelektualnie wymagającą dyskusję. Punkt ciężkości zostaje położony na naukę krytycznego myślenia i podejmowania decyzji. Wartościowe merytorycznie eseje stają się cennym produktem ubocznym opisywanego procesu. Zadaniem studenta jest przedstawienie własnego punktu widzenia, w oparciu o aktualne wyniki badań naukowych, poglądy przedstawicieli doktryny, czy to zaczerpnięte z zasugerowanej przez tutora literatury, czy samodzielnie odnalezione. Tutor, przyjmując otwartą postawę wobec tego studenta i nie skłaniając się do stwierdzenia jednej poprawnej odpowiedzi, podejmuje polemikę. Wskazuje słabe punkty wywodu i proponuje sposoby jego udoskonalenia.

Zatem tutoring to proces wymagający od studenta rzetelnego przygotowania, a od tutora rozległej wiedzy z danej dziedziny. Kompetentny i doświadczony tutor wspiera oraz towarzyszy w myśleniu, wskazuje i wzmacnia silne strony studenta, jego predyspozycje, zachęca do korekty popełnionych błędów, rozbudza

dalszą ciekawość poznawczą jak i motywuje do samodoskonalenia (Chmura, 2017). Zwieńczeniem dziejącego się procesu jest poszerzenie wiedzy, ukształtowanie umiejętności pięknej retoryki oraz szeroko rozumiany rozwój ucznia.

Nabyta wiedza i doświadczenie w realizacji tutoringu otwiera drogę na arenie międzynarodowej zarówno nauczycielom, jak i studentom poprzez możliwość partycypacji w programie Erasmus. Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II realizuje program Erasmus od wielu lat. Kierunek studiów Pedagogika oraz Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna cieszą się popularnością wśród przyjeżdżających studentów jak i pracowników zagranicznych uczelni. Międzynarodowa mobilność stwarza możliwość dodatkowej promocji tutoringu. W ramach programu Erasmus studenci podejmują naukę na wskazanym przez siebie kierunku studiów, w obrębie wybranych przedmiotów. Ułatwiając funkcjonowanie studentom obcokrajowcom, warto aby w opiekę zaangażowali się tutorzy. Podczas wizyt stypendialnych będą mogli udzielić indywidualnego wsparcia i pomocy w organizacji życia i integracji z nowym środowiskiem akademickim. Stąd warto rozważyć działanie tutora w strukturach wydziałów, zakładów na Uczelni.

4. Podsumowanie

Jak wskazano w artykule, tutoring to metoda mająca zastosowanie w nauczaniu tradycyjnym jak i zdalnym, adresowana do osób, które chcą wyjść poza sztywne ramy procesu dydaktycznego. Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II będąc uczelnią młodą, rozwijającą się i dążącą do akademickości dostrzega szanse wzbogacenia warsztatu dydaktycznego poprzez wdrożenie metody tutoringu. Opisywana w artykule forma eseju, głównej metody tutoringu akademickiego, możliwa jest do zastosowania w warunkach nauki stacjonarnej, jak i zdalnej. Indywidualna forma edukacji szczególnie zdolnych studentów odnosi się do czterech wymiarów tutoringu: tworzenia podmiotowej relacji mistrza i studenta, kształtowania elit oraz promocji kultury. Tutoring naukowy odnosi się do pracy mistrz-uczeń i wypełnia tę lukę, dlatego warto zaadoptować założenia prezentowanej metody w naszej uczelni.

Bibliografia:

- Cichosz, M. (2000). *Funkcjonowanie i kierunki rozwoju pedagogiki społecznej w Polsce*. Olecko: Wszechnica Mazurska.
- Czekierda, P., Fingas, B., Szala, M. (2018). *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków*. Warszawa: Wolters Kluwer.

- Hejwosz, D. (2010). *Edukacja uniwersytecka i kreowanie elit społecznych*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Bikont, A. (2000). Komandosi w edukacji (wywiad z Jerzym Axerem). *Gazeta Wyborcza*, sb.-ndz, 18-19.
- Kumaniecki, K. (1988). *Słownik łacińsko-polski*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Linde-Usiekniewicz, J. (2008). *Wielki słownik angielsko-polski*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.
- Markowski, A., Pawelec, R. (red.). (2007). *Multimedialny słownik wyrazów obcych i trudnych*. Warszawa: Books.
- Pełczyński, Z. (2007). Tutoring wart zachodu. Z doświadczeń tutora oksfordzkiego. W: B. Kaczorowska (red.), *Tutoring w poszukiwaniu metody kształcenia liderów*. Warszawa: Stowarzyszenie Szkoła Liderów.
- Ryszka, R. (2007). Mistrz i przewodnik. *Wychowawca*, 6, 5-6.
- Sarnat-Ciastko, A. (2015). *Tutoring w Polskiej szkole*. Warszawa: Difin SA.
- Wesołowska, E. (2000). Tutorial – co to takiego? *Polonistyka*, 2(372).
- Wujek, T. (1970). *Oświata dorosłych w Anglii na tle problematyki dalszego kształcenia*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwa Naukowe.

Źródła internetowe:

- Chmura, M. (2017). Tutoring – rozważania nad metodą rozwoju potencjału oraz jej adaptacją na polskich wydziałach prawa (wprowadzenie do dyskusji). Pobrano z: http://www.bibliotekacyfrowa.pl/Content/41012/PDF/22_Marta_Chmura.pdf. Data dostępu: 06.10.2021.
- Collegium Invisibile. Pobrano z: <https://www.ci.edu.pl/>. Data dostępu: 06.10.2021.
- Kolegium MISH. Pobrano z: <https://www.uw.edu.pl/universytet/wydzialy-i-jednostki/jednostki-naukowe-i-dydaktyczne/kolegium-miedzyobszarowych-indywidualnych-studiow-humanistycznych-i-spoecznych-kolegium-mish/>. Data dostępu: 06.10.2021.
- Szkoła Tutorów Collegium Wratislaviense. Pobrano z: <https://cw.edu.pl/>. Data dostępu: 06.10.2021.
- Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, hasło Tutoring. Pobrano z: <https://www.ujd.edu.pl/articles/view/tutoring>. Data dostępu: 06.10.2021.

(liczba znaków ze spacjami 19 262)